

➤ (۱۵) «وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَيْسَى عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ قَالَ: سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الشُّرْبِ فِي الْقَدَحِ فِيهِ ضَبَّةٌ مِنْ فِضَّةٍ - قَالَ لَا بَأْسَ إِلَّا أَنْ تَكْرَهَ الْفِضَّةَ فَتَنْزِعَهَا.»^۱

- ضَبَّةٌ = کلون درب و حلقه درب. فراز آخر روایت ظاهراً چنین است که می فرماید آب آشامیدن اشکال ندارد ولی فضا مکروه است و از قدح جدا می شود یعنی مکلف آن را می کند]
- روایت کراهت شرب را مورد اشاره قرار داده است و حکم به کندن نقره می دهد.

➤ (۱۶) «وَعَنْهُ عَنِ الْوُشَاءِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا بَأْسَ أَنْ يَشْرَبَ الرَّجُلُ فِي الْقَدَحِ الْمُفَضَّضِ - وَاعْزَلْ فَمَكَ عَنْ مَوْضِعِ الْفِضَّةِ.»^۲

- روایت همانند شماره ۱۴ است.

➤ (۱۷) «أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بِشِيرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي الْمِقْدَامِ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع أَتَى بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ - فِيهِ ضَبَّةٌ مِنْ فِضَّةٍ فَرَأَيْتُهُ يَنْزِعُهَا بِأَسْنَانِهِ.»^۳

- روایت همانند شماره ۱۵ است.

➤ (۱۸) «لَا تَشْرَبُوا فِي آتِيَةِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ، وَ لَا تَأْكُلُوا فِي صَحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ»^۴

- [صِحَافٌ جَمْعٌ صَحْفَةٍ اسْتِ بِه مَعْنَايَ كَاسِهِ بَزْرَگ]
- ظاهراً «مهم» اشاره به کفار است و اشاره «لکم فی الآخرة» به آیاتی است که بهشت را به ظروف طلا و نقره تصویر می کند در هر صورت روایت مربوط به شرب و اکل است.

➤ (۱۹) «عَنْهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ): «نَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِي آتِيَةِ الْفِضَّةِ»»^۵

- روایت مربوط به «شرب» است.

۱. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۰۹

۲. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۰۹

۳. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۰

۴. صحیح البخاری، ج ۷: ص ۱۴۴ / توجه شود که بخاری در کتاب اطعمه فراز آخر حدیث را: «لنا فی الآخرة» ضبط کرده است. [پاورقی حدائق الناظره، ج ۵ ص ۵۰۴]

۵. صحیح البخاری، ج ۷: ص ۲۱۴ / ابی داود روایت را: «ان رسول الله نهی عن الشرب فی آتية الذهب و الفضة» ضبط کرده است. [السنن البیهقی، ج ۳ ص ۳۳۷]

➤ (۲۰) «عنه (صلى الله عليه و آله و سلم): «من يشرب في آنية الفضة في الدنيا لم يشرب فيها في الآخرة»^۱

- این روایت قابل حمل بر کراهت هم هست.

➤ (۲۱) «عنه (صلى الله عليه و آله و سلم): «الذى يشرب في آنية الفضة إنما يجرجر في بطنه نار جهنم»^۲

- [جَرَجَرَ، يُجْرَجِرُ = صدا کردن، غریدن]

ما می گوئیم:

با توجه به آنچه آوردیم می توان روایت را چنین دسته بندی کرد:

✓ دسته اول: آنها که دال بر حرمت ذات آنیه هستند:

روایات: ۲ و ۳

✓ دسته دوم: آنها که دال بر حرمت شرب در آنیه هستند:

روایات: ۶، ۹، ۱۱، ۱۸، ۱۹ و ۲۱

✓ دسته سوم: آنها که دال بر حرمت اکل در آنیه هستند:

روایات: ۷، ۱۲ و ۱۸

✓ دسته چهارم: آنها که دال بر کراهت ذات آنیه هستند:

روایات: ۱، ۴، ۸ و ۱۰

✓ دسته پنجم: آنها که دال بر کراهت شرب در آنیه هستند:

روایات: ۵، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۲۰

حضرت امام در ذیل روایات چند نکته را مورد اشاره قرار می دهند:

نکته اول امام خمینی:

در آن مواردی که حکم به ذات آنیه تعلق گرفته است، مراد کراهت و یا حرمت اکل و شرب از آنها می باشد به

همین جهت با اینکه کسی بگوید «اصل ظروف مکروه است ولی شرب و اکل از آنها حرام است» مخالفت می کنند.^۳

این مطلب را برخی از شاگردان ایشان هم مورد اشاره قرار داده اند:

«ربما يستدل للقول بالتعميم بما مرّ من صحيحة محمد بن إسماعيل من إسناده الكراهة إلى الإتيان مطلقا، و بما

مرّ في خبر محمد بن مسلم من النهي عنهما مطلقا، و ما مرّ في خبر موسى بن بكر من كونهما متاع الذين لا

۱. صحيح مسلم، ج ۴: ص ۲۹۸

۲. صحيح مسلم، ج ۴: ص ۲۹۸

۳. كتاب الطهارة، ج ۴ ص ۲۰۳

یوقنون.

و یجاب عن الأوّل بعدم ذکر جهة السؤال فيه، و لعلّ السائل سأل عن استعمالهما أو خصوص الأكل و الشرب فیهما لأنهما مورد الابتلاء غالباً. و بالجمله كان السؤال عن جهة صرف الإناء فیما یترقّب منه بما هو إناء و كان صنعه لأجله، و الجواب كان علی وفق السؤال.

و یجاب عن الثانی أوّلاً بضعف السند بسهل بن زیاد- و إن قیل إن الأمر فیہ سهل- و ثانیاً بأنّ النهی عن الذوات یرجع بمناسبة الحكم و الموضوع إلى الآثار المترقّبة من کلّ منها: فالنهی عن الأمهات و البنات مثلاً یرجع إلى نکاحها، و النهی عن المیئة إلى أکلها، و النهی عن الأوانی إلى استعمالها فی الأكل و الشرب أو مطلق الحاجات. و أمّا التزین بها فضلاً عن اقتنائها فلیس من الآثار الظاهرة للأوانی بما هی أوان، و الإطلاقات تنصرف عنها. و بالجمله یفهم بمناسبة الحكم و الموضوع أنّ المنهی عنه استعمالها بما هی أوان فیما صنعت لأجلها.

و یجاب عن الثالث أوّلاً بضعف السند بسهل و موسی بن بکر. و ثانیاً بأنّ المتاع بمعنی ما یتمتّع به فی الحیاة. و التمتع من کلّ شیء بحسب ما یترقّب منه. و لیس المترقّب من الأوانی التزین أو الاقتناء. و عطف المتاع علی الحلیة فی قوله- تعالی:- اِبْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ یدلّ علی المغایرة بینهما فلا یشمل المتاع لما یتزین به، و لو سلّم فلا یشمل الاقتناء قطعاً. و ثالثاً بمنع دلالة الحدیث علی الحرمة إذ وزانه و زان الأخبار الواردة فی المواظ و الحكم الأخلاقیة و ذمّ الدنیا و الترغیب فی الزهد و القناعة.»^۱

ما می گوئیم:

اینکه اصل استفاده از طلا و نقره، حرام نیست و در آیه هم آنچه منهی عنه است شرب از آن است، در روایات دیگر می هم مورد اشاره قرار گرفته است:

• ۱. «وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنِ مَنصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع

قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ التَّغْوِيدِ يُعَلَّقُ عَلَى الْحَائِضِ فَقَالَ نَعَمْ- إِذَا كَانَ فِي جِلْدٍ أَوْ فِضَّةٍ أَوْ قَصَبَةٍ حَدِيدٍ.»^۲

• ۲. «وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنِ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَشِيمٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ ع عَنْ ذِي الْفَقَارِ سَيْفِ رَسُولِ اللَّهِ ص- فَقَالَ نَزَلَ بِهِ جِبْرَائِيلُ مِنَ السَّمَاءِ- وَكَانَتْ حَلَقَتُهُ فِضَّةً.»^۳

مرحوم بحرانی می نویسد که صدوق در عیون اخبار الرضا این روایت را نقل کرده است در حالیکه به جای

۱. دراسات فی المكاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۲۰۵

۲. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۱

۳. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۱

«حلقته»، «حلیته» ضبط شده است.^۱

روایت عیون چنین است:

«وَفِي الْمَجَالِسِ وَفِي عَيْوُنِ الْأَخْبَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكَّلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَ عَنْ ذِي الْفَقَارِ سَيْفِ رَسُولِ اللَّهِ ص - مِنْ أَيْنَ هُوَ قَالَ هَبَطَ بِهِ جَبْرَائِيلُ مِنَ السَّمَاءِ - وَكَانَ عَلَيْهِ حَلِيَّةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَهُوَ عِنْدِي.»^۲

• ۳. «وَعَنْ حُمَيْدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ الطَّاطِرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ دَرَعُ رَسُولِ اللَّهِ ص ذَاتُ الْفُضُولِ - لَهَا حَلَقَتَانِ مِنْ وَرَقٍ فِي مَقْدَمِهَا - وَحَلَقَتَانِ مِنْ وَرَقٍ فِي مُؤَخَّرِهَا - وَقَالَ لَبَسَهَا عَلِيُّ ع يَوْمَ الْجَمَلِ.»^۳

ورق: سکه نقره / درع رسول الله نامش ذات الفضول بوده است (به قرینه حدیث ۷ همان باب)

• ۴. «أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيُّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ الْمِرَاةِ هَلْ يَصْلُحُ إِمْسَاكُهَا - إِذَا كَانَ لَهَا حَلَقَةٌ فِضَّةً قَالَ نَعَمْ - إِنَّمَا كُرِهَ اسْتِعْمَالُ مَا يُشْرَبُ بِهِ.»^۴

این روایت صریح است در اینکه حکم (کراهت یا حرمت) مربوط به شرب است که البته با الغاء خصوصیت می توان اکل را هم به آن ضمیمه کرد.

البته در میان روایات دو روایت هم موجود است که از تخت خواب طلائی و زین و دهنه طلائی اسب هم نهی کرده اند:

○ «مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَمَادِ بْنِ عُمَانَ عَنْ رَبِيعِ بْنِ الْفُضَيْلِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ السَّرِيرِ فِيهِ الذَّهَبُ - أَوْ يَصْلُحُ إِمْسَاكُهُ فِي الْبَيْتِ - فَقَالَ إِنْ كَانَ ذَهَبًا فَلَا - وَإِنْ كَانَ مَاءَ الذَّهَبِ فَلَا بَأْسَ.»^۵

○ «وَسَأَلْتُهُ عَنِ السَّرَجِ - وَاللَّجَامِ فِيهِ الْفِضَّةُ أَوْ يُرْكَبُ بِهِ - قَالَ إِنْ كَانَ مُمَوَّهًا لَا يُقَدَّرُ عَلَيَّ نَزْعُهُ فَلَا بَأْسَ - وَإِلَّا فَلَا يُرْكَبُ بِهِ.»^۶

۱. حدائق الناظره، ج ۵ ص ۵۰۷

۲. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۲

۳. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۱

۴. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۱

۵. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۰

۶. وسائل الشیعة؛ ج ۳، ص: ۵۱۱

